

Vanhusten palveluasumisen kilpailuttaminen etenee kunnissa, vähän tietoa sen vaikutuksista

Vanhusten palveluasuminen on yleisimpiä ja nopeimmin laajenevia kuntien järjestämien sosiaalipalvelujen kilpailuttamiskohteita varsinkin isoissa kaupungeissa. Yleensä kunnat ovat kilpailuttaneet uusia hoitopaikkoja hankintalainsäädännön ja Raha-automaattiyhdistyksen vaatimuksesta. Jo olemassa olevaa omaa palvelutuotantoa kunnat eivät ole halunneet kilpailuttaa. Kilpailuttamista vähentää erityisesti tuottajien ja kilpailuttamisosaamisen puute varsinkin pienillä paikkakunnilla. Kunnissa on niukalti tietoa kilpailuttamisen vaikutuksista vanhusten asumispalvelujen kustannuksiin ja laatuun sekä niiden henkilöstön asemaan.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuskoordinaattori Ilpo Suoniemi, tutkimusavustaja Vesa Syrjä ja vanhempi tutkija Heikki Taimio ovat tutkimuksessaan ”Vanhusten asumispalvelujen kilpailuttaminen” arvioineet vanhusten asumispalvelujen kilpailuttamisen vaikutuksia teoreettisesti sekä Ruotsista saatujen tutkimustulosten, Suomen kuntatilastojen ja vanhuspalveluista vastaaville virkamiehille tehtyjen kyselyiden avulla. Tutkimus on tehty Palkansaajäsäätiön ja neljän julkisen alan ammattiliiton tuella.

Suomen kunnat eivät ole kilpailuttaneet juuri lainkaan laitoshoidon antavia vanhusten asumispalveluja (vanhainkoteja ja vastaavia). Viime vuosina kunnat ovatkin laajentaneet palveluasumista, joka tulee niille halvemmaksi: merkittävä osa palveluasumisen kustannuksista voidaan siirtää asukkaille ja (asumis-, lääke- ja kuntoutustukien muodossa) myös Kelalle. Tällainen rahoitusjärjestelmä saattaa luoda eriarvoisuutta ja vääristymiä vanhuspalvelujen rakenteeseen.

Vanhusten asumispalvelujen ulkoistaminen ja kilpailuttaminen synnyttää myös uusia kannustinjärjestelmiä, kun kunnat solmivat sopimuksia yksityisten palveluntuottajien kanssa tarjouskilpailun perusteella. Tutkimuksessa korostetaan sitä, että arvioitaessa kilpailuttamisen vaikutuksia tulee ottaa huomioon paitsi palveluntuottajien kanssa tehtyihin sopimuksiin sisältyvät hinnat ja kustannukset myös kilpailuttamisesta ja sopimusten valvonnasta aiheutuneet lisäkustannukset sekä palveluntuottajien mahdollisuus siirtää kustannuksia (heikomman laadun

muodossa) asiakkaiden ja (heikompien työehtojen ja huonomman työhyvinvoinnin muodossa) henkilöstön kannettaviksi.

Ei ole itsestään selvää, että vanhusten asumispalvelujen kilpailuttaminen tuo kunnille merkittäviä kustannussäästöjä. Kuntien vanhuspalveluista vastaavilla virkamiehillä oli pikemminkin se mielikuva, että kilpailuttamisen seurauksena kustannukset olivat jonkin verran nousseet. Samalla heidän mielestään laatu ja sen valvonta oli parantunut, joskaan laatua ei oltu arvioitu kovin täsmällisillä kriteereillä. Toisaalta tyytymättömyys kilpailuttamiseen ja sitä koskevaan lainsäädäntöön oli yleisempää vanhusten asumispalveluja kilpailuttaneissa kunnissa kuin niissä kunnissa, jotka eivät vielä olleet kilpailuttaneet. Nämä havainnot osoittavat, että on tarvetta kehittää kilpailuttamista, laatutietoisuutta ja laadun valvontaa sekä myös jatkossa kerätä tarkempia tietoja kilpailuttamisen vaikutuksista. ■

Julkaisu:

Ilpo Suoniemi, Vesa Syrjä ja Heikki Taimio: Vanhusten asumispalvelujen kilpailuttaminen, Palkansaajien tutkimuslaitos, Tutkimuksia No. 97.
ISBN 952-209-014-X, ISSN 1236-7176

Lisätietoja:

Tutkimuskoordinaattori Ilpo Suoniemi,
ilpo.suoniemi@labour.fi, p. (09) 2535 7342
Tutkimusavustaja Vesa Syrjä, vesa.syrja@labour.fi,
p. (09) 2535 7354
Vanhempi tutkija Heikki Taimio,
heikki.taimio@labour.fi, p. (09) 2535 7349